

ZÖLD ÁTMENET ÉS RÉSZVÉTELISÉG

**Európai összehasonlító elemzés a
fémipari ágazatban**

MEET projekt zárójelentés

Co-funded by
the European Union

Zöld átmenet és részvételiség

Európai összehasonlító elemzés a
fémipari ágazatban

MEET projekt zárójelentés

A projekt megvalósítója:

SindNova

Támogatta:

az Európai Bizottság társfinanszírozásával

**Co-funded by
the European Union**

Valamint a következő társult szervezetek részvételével:

Grafika és tervezés: Gianluca Innocenzi

A Nemzeti Kutatási Tanács Tudományos és Koordinációs Bizottsága

Mariangela Zito
SindNova, Olaszország

Antonello Gisotti
FIM CISL, Olaszország

Antonio Ferrer Marquez, Pablo Josè Moros Garcia
Fundacion 1° de Mayo, Spanyolország

Erencan Marti,
Turk Metal, Törökország

Balazs Babel, Bettina Kiss
Vasas, Magyarország

Tartalom

Összefoglaló

1. Bevezetés

2. Országelemzések

2.1 Olaszország

A nemzeti kontextus elemzése: a körforgásos gazdaságra való áttérés és a munkavállalói képviselők szerepe

2.2 Spanyolország

A szén-dioxid-mentesítés (dekarbonizáció) ágazati és szabályozási háttere

2.3 Magyarország

A társadalmi párbeszéd helyzete és a képviselet korlátai

2.4 Törökország

Zöld szakpolitikák és a kialakulóban lévő szabályozási keret

3. Összehasonlító elemzés

3.1 Közeledések és közös pályák

3.2 Szervezeti eltérések: intézmények, részvételiség és irányítás

3.3 A munkavállalói képviselők: változó szerepkör

3.4 Meglévő eszközök és szabályozási hiányosságok

4 Ajánlások és működési javaslatok: a részvételiségen alapuló és igazságos átmenet felé

4.1 A 10 zöld szabály: működési útmutató a szakszervezeti fellépéshez

4.2 Zöld laboratóriumok: a fenntarthatóság állandó tere az európai üzemi tanácsokban

5. Következtetések

Összefoglaló

A MEET európai projekt. *A fémipari ágazat zöld és igazságos átalakulása felé* című dokumentum az Európai Unió azon intézkedéseinek része, amelynek célja a munkavállalók részvételének erősítése a multinacionális vállalatok döntéshozatali folyamataiban, különösen a fémipar ökológiai és körkörös átalakulási folyamataiban.

A környezetbarát és digitális átállás alapvető kihívást jelent az európai termelési rendszerek számára, és közvetlenül hat a munkaszervezésre, a foglalkoztatásra, a készségekre és az ipari irányításra. Ebben az összefüggésben az Európai Üzemi Tanácsok (EÜT-k) és a munkavállalói képviselők stratégiai szerepet játszanak abban, hogy az ipari változások társadalmilag igazságosan és tárgyalásos úton történjenek.

A MEET-projekt egyik fő célkitűzése volt i) az európai üzemi tanácsok és a munkavállalói képviselők szerepének erősítése a zöld átmenet kezelésében, valamint ii) a szakszervezetek és a munkavállalói képviselők közötti transznacionális együttműködés előmozdítása négy országban: Olaszországban, Spanyolországban, Magyarországon és Törökországban, továbbá iii) készségek és gyakorlati eszközök kialakítása a fenntarthatóság vállalati szintű kezeléséhez.

A végrehajtott tevékenységek között szerepelnek: i) nemzeti workshopok és megbeszélések a fémipar

szakszervezeteivel; ii) képzési tanfolyam kidolgozása az EÜT küldötteinek és a munkavállalói képviselőknek; iii) a *10 zöld szabály* kidolgozása gyakorlati útmutatóként a szakszervezeti fellépéshez; iv) innovatív javaslat az EÜT-ökön belüli *zöld laboratóriumok* kialakítására, azaz állandó helyeket a vállalati fenntarthatósággal kapcsolatos konzultációra.

A projekt lehetővé tette továbbá a szabályozási keretek, a szakszervezeti gyakorlatok és a munkavállalói képviselőknek az ökológiai átállásban való részvételi szintjének feltérképezését és összehasonlítását. Olaszországban előrelépés tapasztalható az ágazatban szerződéses és képzési szinten, a tárgyalási eszközök fejlesztésében, valamint az ESG-dimenzióra fordított figyelem fokozódásában a szakszervezeti fellépés keretein belül és kívül. Spanyolországban az iparpolitikák és a társadalmi párbeszéd között szoros integráció van, különösen az acéliparban. Magyarországon a társadalmi párbeszéd meglehetősen törékeny, a szakszervezetek szerepét erősíteni kell, de fontosak az akkumulátorokba és a hidrogénbe történő állami beruházások. Törökországban a szabályozási keret fejlődik és az ipari ösztönzők ambíciózusak, de a szakszervezeti védelem gyenge.

Az EÜT-ök tevékenységének támogatására a projekt olyan innovatív eszközök kidolgozását és végrehajtását támogatta, mint a *10 zöld szabály*, a fenntarthatóságnak a képviselők munkájába való integrálására vonatkozó iránymutatások, az ESG-adatbázisok, mutatók, képzések,

az uniós projektekben való részvétel és a zöld jólét létrehozása révén, továbbá javaslatot tett arra, hogy az EÜT-ökön belül *zöld laboratóriumokat* hozzanak létre, azaz állandó egységeket a környezeti és társadalmi teljesítmény nyomon követésére, a vállalatokkal folytatott párbeszéd támogatására és a foglalkoztatási hatások előrejelzésére.

Összefoglalva, a MEET projekt jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy megerősödjenek a munkavállalói képviselők fenntarthatósági politikákkal kapcsolatos tárgyalási képességei, miközben megszilárdította a nemzeteken átívelő társadalmi párbeszédet és a különböző országok szakszervezetei közötti bevált gyakorlatok cseréjét. Emellett elősegítette az igazságos átmenet közös európai vízióját, amelyet olyan befogadó folyamatként értelmezünk, amelyben az ökológiai innovációt az irányítás részvételi formái kísérik. A projekt tapasztalataiból származó legfontosabb ajánlások között szerepel, hogy a *10 zöld szabályt* fontos beépíteni az EÜT-ök megállapodásaiba, hogy a környezetvédelmi és társadalmi kérdések kezelése a vállalaton belül rendszerszerűvé váljon. Javasolt továbbá, hogy a *zöld laboratóriumokat* intézményesítsék, mint a munkavállalói képviselők és a vállalatok közötti, a fenntartható átmenet útjairól szóló folyamatos megbeszélések strukturált tereit. Ugyanakkor hangsúlyozzuk, hogy meg kell erősíteni az európai jogi keretet, amely garantálja az ESG-kérdésekkel kapcsolatos hatékony tájékoztatási és konzultációs jogokat, valamint finanszírozni kell a fenntarthatósággal, a körforgásos

gazdasággal és az igazságos átmenettel kapcsolatos készségek erősítését célzó transznacionális és ágazati képzéseket, hozzájárulva ezzel az európai ipari innovációs folyamatok valódi demokratizálódásához.

1. Bevezetés

Az európai Zöld Megállapodás által támogatott és az Európai Unió új ipari stratégiája által megerősített ökológiai átállás a gazdaság, a termelés és a munkaszervezés rendszerszintű átalakításának folyamata. Ez nem csupán környezeti változás, hanem szervezeti átalakulás, amely közvetlenül érinti a foglalkoztatás minőségét, a készségek eloszlását, a munkahelyi egészséget és az értékláncok egyensúlyát. Ebben az összefüggésben a fenntarthatóságot nem lehet elvont célként vagy stratégiai keretként értelmezni, hanem inkább a társadalmi konfrontáció konkrét terepeként, amelyben a munkavállalók aktív, tudatos és strukturált szerepének elismerése alapvető fontosságúvá válik.

Az európai szabályozási eszközök - a fenntarthatósági jelentésről szóló CSRD-irányelvtől kezdve a fenntartható gazdasági tevékenységek taxonómiájáról szóló rendeleten át a határon átnyúló szén-dioxid-kiegyenlítési mechanizmusig (CBAM) és az ETS megerősítéséig - új felelősséget és követelményeket rónak a vállalatokra, nemcsak a környezeti teljesítmény, hanem az átláthatóság és a jelentéstétel tekintetében is. E rendelkezések hatékonysága azonban attól függ, hogy a vállalati döntéshozatali és irányítási folyamatokba beillesztik-e őket. Ebben a térben a társadalmi párbeszéd döntő szerepet játszhat, feltéve, hogy azt már nem pusztán

kompenzációs eszközként, hanem az átalakulás közös tervezésének eszközeként fogják fel.

Néhány fejlettebb európai környezetben - például Németországban, Hollandiában és Franciaországban - szerzett tapasztalatok alapján a részvételnek egy olyan elképzelése rajzolódik ki, amely túlmutat a védekező funkción, és az ipari stratégiák közös meghatározására irányuló, előrevivő gyakorlatként alakul ki. Ebből a szempontból a fenntarthatóság nem csupán a műszaki szakértők vagy vállalati tanácsadók ügye, hanem a szakszervezetek legitim cselekvési területévé válik, amelyet a kollektív tárgyalásokon keresztül is lehet és kell gyakorolni. Ez az alkukultúra újradefiniálását vonja maga után, amelynek integrálnia kell a zöld átmenet, a digitalizáció és a társadalmi innováció nyelvét, és megfelelő eszközökkel kell felvérteznie magát ahhoz, hogy befolyásolni tudja az iparpolitikák valódi tartalmát.

Az elmúlt években egyre nagyobb teret nyert az "ökológiai és kezdeményező" szakszervezetiség gondolata, amely képes hozzájárulni a fenntartható üzleti tervezéshez, a környezeti és foglalkoztatási hatások értékeléséhez, valamint a jogok védelméhez az új energetikai és technológiai kihívásokkal összefüggésben. Nem egyszerűen a változáshoz való alkalmazkodásról van szó, hanem annak demokratikus irányításáról. Számos küldött és munkavállalói képviselő tapasztalatai azt mutatják, hogy ahol a készségek, az információkhoz való hozzáférés és a konkrét tárgyalási terek rendelkezésre

állnak, ott a részvételiség az átmenet sikerét elősegítő tényezővé válhat.

Ebben a forgatókönyvben az EÜT-ök alapvető csomópontot jelentenek a többszintű irányítás megszilárdításához, amely az átalakulás gazdasági, környezeti és társadalmi dimenzióit tartja össze. Tevékenységüket azonban meg kell erősíteni mind szabályozási szinten, a 2009/38/EK irányelv felülvizsgálata révén, amely kifejezetten előírja az ESG-kérdésekkel kapcsolatos konzultációt, mind pedig működési szinten, közös eszközök, képzések és autonóm erőforrások révén. A MEET projekt keretében szerzett tapasztalatok azt mutatják, hogy a fenntarthatóság szakszervezeti kultúrájának kiépítése lehetséges. Ezt azonban el kell ismerni, támogatni kell, és be kell építeni az európai stratégiák középpontjába.

2. Országelemzések

2.1 Olaszország

Az országos kontextus elemzése: a körforgásos gazdaságra való áttérés és a munkavállalói képviselők szerepe

Olaszország kiemelkedik az európai szintén azzal, hogy már korán kidolgozott egy jól tagolt szabályozási és stratégiai keretet az ökológiai átmenet és a körforgásos gazdaság támogatására. A körforgásos gazdaságra vonatkozó nemzeti stratégia 2022-es elfogadása döntő pillanatot jelentett, amely a nemzeti termelési modell felülvizsgálatának alapjául szolgált, és teljes mértékben integrálódott a nemzeti helyreállítási és rugalmassági tervbe. Ez a stratégia jelentős beavatkozásokat irányoz elő, mind az anyagi és energiaforrásokkal való fenntartható gazdálkodás, mind a nagy intenzitású ipari folyamatok - például a műszaki szektor - átalakítása terén.

Ezt az átalakulást számos szabályozási és intézményi eszköz támogatja, amelyek megerősítették az ország szabályozási keretét. Ezek közé tartozik a Nemzeti Hulladékgazdálkodási Program a nemzeti elektronikus nyilvántartás (RENTri) bevezetésével, a kiterjesztett gyártói felelősség és a hulladéktátság megszüntetésének kritériumai, valamint a környezetvédelmi adózás megerősítése és a zöld közbeszerzés előmozdítása.

Alkotmányos szinten a 9. és a 41. cikk reformja bevezette a környezet, a biológiai sokféleség és az ökoszisztémák védelmére vonatkozó alapelveket, és ezzel egyértelművé tette a jövő nemzedékek iránti aggodalmat. Ezek a változások összefonódnak azzal, hogy egyre nagyobb hangsúlyt kap az ESG-kritériumok végrehajtása, amelyek a vállalatok és a szakszervezetek közötti párbeszédben is a középpontba kerülnek.

Ebben a foratókönyvben az olasz műszaki ágazat az ökológiai átállásban a leginkább érintettek közé tartozik. Gazdasági jelentősége, területi kiterjedése és az európai gyárparral való kapcsolata stratégiai fontosságú, de egyben különösen veszélyeztetett ágazattá is teszi. A vállalatoknak reagálniuk kell az olyan új uniós szabályozásokra, mint az ETS-rendszer, a CSRD (a vállalati fenntarthatósági jelentésről szóló irányelv) és a CBAM-mechanizmus, amelyek a termelési folyamatok újragondolását írják elő a fenntarthatóság szempontjából. A megközelítések között azonban jelentős különbségek vannak: a nagyvállalatok, különösen a multinacionális cégek érettebbek az ESG-gyakorlatok és a jelentéstételi rendszerek terén, míg a kkv-k még mindig strukturális és információs hiányosságokkal kapcsolatos nehézségeket mutatnak.

A szakszervezeti oldalon a munkavállalói szervezetek egyre aktívabb szerepet vállaltak a vállalatok kísérésében ezen az átalakulási úton. A FIM-CISL különösen a *FIM Zöld Könyvének* elkészítésével tűnt ki, amely egy olyan politikai

dokumentum, amely tíz szakszervezeti fenntarthatósági szabályt fogalmaz meg a fémfeldolgozó vállalatokkal történő tárgyalásoknál. Ezeket az iránymutatásokat már konkrét tárgyalási gyakorlatokba ültették át, elősegítve a fenntarthatósággal kapcsolatos vállalati jegyzőkönyvek bevezetését, a közös ESG-mutatók kidolgozását, a környezetvédelem javítását, a zöld és digitális átállással kapcsolatos szakmai képzést, valamint a szakszervezeti képviselők közvetlen bevonását a dekarbonizációs ipari tervekbe.

Ennek az elkötelezettségnek kézzelfogható bizonyítéka a FIM-CISL által 2023-ban és 2024-ben szervezett Zöld Napok. Ezek az események elősegítették a régiók közötti párbeszédet, és képzéseket kezdeményeztek a szakszervezeti képviselők számára, amelyek középpontjában a környezeti fenntarthatóság és a társadalmi felelősségvállalás állt. Ezzel párhuzamosan olyan eszközök, mint a *FIM Zöld* hírlevele és az *Ipari Fenntarthatósági Megfigyelőközpont* hozzájárultak a szakszervezetek környezetvédelmi területen bevált gyakorlatainak terjesztéséhez és rendszerezéséhez.

A multinacionális vállalatok kontextusában az európai üzemi tanácsok a transznacionális részvételiség alapvető platformját jelentik. Olaszországban a szakszervezetek jelenléte az európai üzemi tanácsokban különösen aktív, és gyakran döntőnek bizonyult a környezetvédelmi kérdések vállalati napirendre tűzésében. Pontosan ebbe az összefüggésbe illeszkedik a MEET projekt javaslata a *Zöld*

Laborok létrehozására: a vállalatvezetés és a munkavállalói képviselők közötti konfrontáció valódi, állandó laboratóriumai. A cél kettős: az ESG-mutatók nyomon követése és a helyi fenntarthatósági kezdeményezések előmozdítása, az ipari átalakulási folyamatokba való korai bevonás biztosítása mellett.

A jelentős előrelépés ellenére továbbra is vannak kritikus kihívások. A "zöld" szerződéses eszközök országszerte egyenlőtlen elterjedtsége, az ESG-adatok korlátozott hozzáférhetősége vállalati szinten és a képviselők még mindig részleges bevonása a hosszú távú döntéshozatali folyamatokba olyan akadályokat jelentenek, amelyeket le kell küzdeni. E nehézségek hatékony kezelése érdekében kívánatos a szociális partnerek közötti szinergikus fellépés, többek között a tíz zöld szabály rendszerszintű beépítése az európai üzemi tanácsok megállapodásaiba, a *zöld laboratóriumok* intézményesítése a nagyvállalatoknál, a kettős átállással kapcsolatos képzések megerősítése, valamint a környezetvédelmi tárgyalásokra vonatkozó nemzeti iránymutatások közös kidolgozása.

2.2 Spanyolország

A szén-dioxid-mentesítés (dekarbonizáció) ágazati és szabályozási háttere

Spanyol környezetben az ökológiai átállás iránti országos elkötelezettség jelentős erősödése a jellemző, amely egy sor szabályozási és stratégiai beavatkozást indított el abból a célból, hogy a nemzeti termelési modell fenntarthatóvá váljon, az európai Green Deal és az ipari modernizáció belső követelményeinek keretében. A Nemzeti Integrált Energia- és Éghajlatvédelmi Terv (NIPEC) és az éghajlatváltozásról és az energiaellátásra való áttérésről szóló 7/2021. számú törvény meghatározza a gazdasági rendszer szén-dioxid-mentesítésének alapvető irányait, és felvázolja a megújuló, hozzáférhető és befogadó forrásokon alapuló energiamodellt.

Emellett a kiterjesztett gyártói felelősségről szóló 1055/2022. sz. királyi rendelet, a hulladékról és a szennyezett talajról szóló, április 8-i 7/2022. sz. törvény a körforgásos gazdaság érdekében, valamint az *España Circular 2030* stratégiai terv elindítása a kevésbé lineáris és ellenállóbb gazdaságot célzó spanyol politika három sarokkövét jelenti. A cél ambiciózus: a hulladéktermelés jelentős csökkentése, az újrafelhasználás ösztönzése és a fenntartható újraiparosítási folyamatok előmozdítása olyan működési és szabályozási eszközökkel, amelyek képviselik a környezeti, társadalmi és területi dimenziókat.

Különösen fontos az a figyelem, amelyet a spanyol kormány az ökológiai átmenet társadalmi és foglalkoztatási hatásaira fordított, és olyan speciális eszközökkel ruházta fel magát, mint az Igazságos Átmenet Intézete, az Igazságos Átmenet Stratégiája és a regionális dekarbonizációs tervek értékelésére szolgáló részvételi rendszerek, különösen az ipari elsivatagosodás által leginkább veszélyeztetett területeken.

Ebben az összefüggésben az acélipar az egyik olyan ipari ágazat, amely leginkább érintett az átalakulási folyamatokban. A magas energia- és kibocsátási intenzitású ágazat mélyreható átalakuláson ment keresztül, különösen a széntüzelésű hőerőművek fokozatos bezárását követően, ami jelentős hatással volt a munkavállalókra, a helyi közösségekre és az értékláncokra. Számos régióban ezek a folyamatok az iparpolitikák radikális átalakítását tették szükségessé, és olyan átalakítási terveket indítottak el, amelyekben azonban a munkavállalói képviselők bevonása nem mindig volt rendszerszerűen garantált.

Ezen a területen jelentős tapasztalatot jelent a CCOO Industria munkája, amely az átmenetet átfogóan közelíti meg, és egyesíti a szakszervezeti elemzést, a tárgyalásokat és a képzési tevékenységeket (például az INDITEX csoportban). Különös figyelmet fordítottak a nagy multinacionális vállalatok környezetvédelmi politikájának nyomon követésére és az ipari áttelepítési vagy átalakítási folyamatokban érintett munkavállalók jogainak védelmére.

A szakszervezetek szerepe a zöld átmenet irányításában a társadalmi párbeszéd és az intézményi elismerés jól megalapozott hagyományán alapul. A változó környezeti kihívások azonban új összetettséget hoztak, ami megköveteli, hogy a munkavállalói képviselők speciális technikai készségekkel, innovatív szerződéses eszközökkel és a változások előrejelzésének képességével rendelkezzenek. Válaszul a CCOO Industry képzési programokat és részvételiségen alapuló kutatási kezdeményezéseket dolgozott ki a fenntarthatósággal kapcsolatos szakszervezeti narratíva kialakítására, a képviselők aktív jelenlétének előmozdítására a vállalatok ESG-asztalainál, a nem pénzügyi mérlegek kritikus olvasatának erősítésére, valamint a megosztott irányítás formáinak kikísérletezésére az ipari átalakítási folyamatokban.

A legemblematikusabb kezdeményezések közé tartozik az *ígazságos átmenetről szóló megállapodások*, amelyek lendületet adtak a kormány, a vállalatok és a szakszervezetek által összehangolt regionális eljárásmodok meghatározásának, amelyek célja a szénből való kilépés kezelése és a zöld gazdaság új ágazatai felé vezető átképzési utak elősegítése.

Spanyolország nemzeteken átívelően is fokozatosan bővíti képviselőinek részvételét az európai üzemi tanácsokban, különösen az ország területén működő nagy ipari csoportokban. A növekvő részvétel ellenére azonban a fenntarthatóság még mindig nem szerepel az európai

üzemi tanácsok tevékenységének átfogó prioritásként, gyakran a foglalkoztatási vagy átszervezési kérdések alá van rendelve.

A spanyol rendszer intézményi érettsége és a szakszervezeti vezetés különösen kedvező terepévé teszi az országot a részvételiségi irányítás új modelljeinek kikísérletezéséhez, amelyek más európai környezetben is megismételhetők. A kihívások továbbra is jelentősek, és a munkavállalói képviselők részvétele az ipari átalakulási folyamatokban még mindig egyenlőtlen és töredezett. Továbbra is szükség van a körforgásos gazdasággal és az ESG-jelentéssel kapcsolatos képzésre, és sok esetben hiányoznak a vállalati dekarbonizációs folyamatokba való bevonás formalizált eszközei. A MEET projekt konkrét választ kínál ezekre a kritikus kérdésekre, integrált és transznacionális megközelítést javasol a helyes átmenetre, amelyben a munkavállalói képviselők olyan helyzetbe kerülnek, amelyben számíthatnak a változásokra, aktívan hozzájárulhatnak a stratégiai döntésekhez, és olyan megoldásokat javasolhatnak, amelyek ötvözik a környezeti fenntarthatóságot, a társadalmi igazságosságot és az ipari versenyképességet.

2.3 Magyarország

A társadalmi párbeszéd helyzete és a képviselői korlátai

Az elmúlt években Magyarország egy sor nemzeti stratégiát vázolt fel azzal a céllal, hogy igazodjon a Zöld Megállapodás európai kötelezettségvállalásaihoz, és elősegítse termelési modelljének fokozatos átalakítását a fenntarthatóság irányába. Ezen az úton a központi stratégiai hivatkozási pont a 2021-ben elfogadott, a körforgásos gazdaságra vonatkozó nemzeti stratégia, amely 2040-ig terjedő cselekvési tervet határoz meg. Ez a stratégia négy fő pillér - biogazdaság, építőipar, műanyagok és ipar - köré épül, és célja az erőforrás-hatékonyság, az ökoinnováció és a fejlett hulladékgazdálkodás előmozdítása.

E szakpolitikai dokumentum mellett a kormány további, a zöld átmenetet célzó eszközöket vezetett be. Ezek közül a Nemzeti Környezetvédelmi Program célja a termelési folyamatok szén-dioxid-intenzitásának csökkentése és a körkörös modellek elterjesztése. Külön említést érdemel a 2021-ben bemutatott zöld hidrogénstratégia, amely a hidrogént stratégiai energiahordozóként határozza meg, különösen a közlekedési és nehézipari ágazatokban. Mindezt aktív politika kíséri, amely külföldi befektetéseket vonz a nagy környezeti értéket képviselő területeken, különös tekintettel az elektromos mobilitás ágazatára,

különösen az akkumulátorgyártásra. E stratégiák konkrét megvalósítása azonban továbbra sem egyenletes. Az Európai Bizottság által a körforgásos gazdaság eredménytábláján keresztül rendelkezésre bocsátott adatok szerint Magyarország még mindig rosszul teljesít több kulcsfontosságú mutató szerint, beleértve az ipari hulladéktermelést, az újrahasznosítási arányt, valamint a körforgásos modellek kkv-k általi elfogadását.

Magyarország erősen exportorientált ipari rendszere jelentős mértékben az autóiparra összpontosít, amely a gyártói GDP nagy részét adja. Ebben az ágazatban a kormány elősegítette az elektromos járművek akkumulátorgyártásának gyors bővítését, amelyet olyan nagy nemzetközi csoportok, mint a CATL, az SK On, a Samsung SDI és a BYD jelentős beruházásai támogatnak. Bár ez a stratégia fontos lépést jelent a technológiai átmenetben, nyilvános vitákat és környezeti feszültségeket váltott ki, különösen az egészségre, a természeti erőforrásokra és a környezet minőségére gyakorolt lehetséges hatása miatt. A projekteket gyakran gyorsan és átláthatatlan módon hajtották végre, a helyi közösségek és a munkavállalói képviselőik megfelelő bevonása nélkül.

Még a hagyományosabb gépipari ágazatban is - ahol olyan vállalatok működnek, mint a BMW és a Mercedes - modernizációs erőfeszítések folynak a környezeti fenntarthatósági gyakorlatok és az ipari digitalizáció integrálása érdekében. Úgy tűnik azonban, hogy a folyamatot még mindig túlnyomórészt felülről lefelé

irányuló megközelítés jellemzi, ami korlátozza a szakszervezeti képviselők hatékony részvételét a döntéshozatali folyamatokban és a stratégiai prioritások meghatározásában.

A társadalmi párbeszéd Magyarországon összességében gyenge és kevésbé intézményesült. A szakszervezetek, különösen a fémiparban tevékenykedő VASAS, olyan összetett környezetben működnek, amelyet a szakszervezetek alacsony szintje, a marginális politikai befolyás és a társadalmi partnerek közötti strukturált párbeszédet nem mindig elősegítő jogszabályok jellemeznek. Mindazonáltal a VASAS egyre inkább tudatában van az ökológiai átállással kapcsolatos kihívásoknak, és egyre inkább fektet be képzésekbe, nemzetközi együttműködésekbe és kapacitásépítésbe.

A legjelentősebb kezdeményezések közé tartozik az akkumulátorgyártás munkakörülményeinek nyomon követése, az elektromos mobilitás és az Ipar 4.0 által kiváltott szakmai átalakulásokról való gondolkodás, valamint az olyan európai projektekben való aktív részvétel, mint a MEET, amely a szakszervezeti kapacitás erősítésére összpontosít az ESG területén. A vállalatokban való részvétel szabályozott eszközeinek és a helyes átmenetre vonatkozó szerves nemzeti stratégia hiánya azonban súlyosan korlátozza a szakszervezetek lehetőségét abban, hogy előzetesen befolyásolják az ipari és környezetvédelmi döntéseket.

További kritikus kérdés a szakképzési rendszer, amely Magyarországon még mindig gyengének és széttagoltnak tűnik. A munkavállalók és a szakszervezeti képviselők számára szervezett képzések ritkák, ritkán frissülnek a fenntarthatósági kérdésekkel kapcsolatban, és kevésbé integrálódnak a termelés szövetébe. E képzési hiányosság eredménye, hogy nem megfelelő a technikai felkészültség az olyan kulcsfontosságú témákban, mint a kibocsátáscsökkentés, a hatékony hulladékgazdálkodás vagy az ESG-adatok elemzése, ami akadályozza a munkavállalók képviselőinek aktív hozzájárulását az ipari átalakítási és továbbképzési stratégiák meghatározásához. A képzés, ha megfelelően tervezik és támogatják, alapvető eszköze a szakszervezeti képviselőknek, különösen olyan történelmi szakaszban, amikor a technológiai fejlődés új készségeket és a folyamatban lévő változások rendszerszemléletű értelmezését igényli.

Összességében a magyar tapasztalatok egy átalakulóban lévő termelési rendszert mutatnak, amelyet ambiciózus állami stratégiák vezérelnek, de még mindig hiányzik a társadalmi párbeszéd és a szervezett munkavállalói részvételiség. A legfontosabb kritikus kérdések egyike a szakszervezetek elégtelen részvétele a környezetvédelmi innovációs folyamatokban, a vállalatok és a munkavállalók közötti tartós információs aszimmetria az ESG-kérdésekben, valamint a fenntarthatósággal és a környezettel kapcsolatos proaktív megállapodások megtárgyalásának nehézségei.

Ebben a forgatókönyvben az olyan kezdeményezések, mint a MEET projekt, stratégiai értéket képviselnek, mivel elősegítik az európai szakszervezetek közötti transznacionális együttműködést, megkönnyítik az operatív eszközök terjesztését - a képzéstől a részvételi modellekig - és segítenek megteremteni az igazságos átmenet valódi beépülésének feltételeit a kevésbé fejlett ipari környezetben is.

2.4 Törökország

Zöld szakpolitikák és a kialakulóban lévő szabályozási keret

Bár Törökország nem tagja az Európai Uniónak, az elmúlt években fokozatosan közeledett az európai környezetvédelmi és éghajlatvédelmi jogszabályokhoz. Ez az irányultság egyszerre felel meg a jövőbeli uniós tagság politikai céljának és az egységes piaccal való fokozódó gazdasági integrációnak. A Párizsi Egyezmény 2021. októberi ratifikálása fordulópontot hozott a török környezetvédelmi politikában, és stratégiai váltást jelentett az energiaátállás és a szén-dioxid-mentesítés strukturáltabb víziója felé.

Ugyanebben az évben a Környezetvédelmi, Urbanizációs és Éghajlatváltozási Minisztérium elfogadta a 2053-ig szóló éghajlatváltozási stratégiáról szóló nyilatkozatot, amelynek ambiciózus célja, hogy az

évszázad közepére klímasemlegességet érjen el. Ezt a jövőképet erősíti a szintén 2021-ben indított, az európai modell által ihletett Green Deal cselekvési terv, amelynek célja a körforgásos gazdaságra, a kibocsátáscsökkentésre, a zöld adórendszerre és az ipari fenntarthatóságra vonatkozó török jogszabályok harmonizálása.

Szabályozási oldalon Törökország megkezdte a nemzeti kibocsátáskereskedelmi rendszer (ETS) fejlesztését, amely jelenleg kísérleti szakaszban van, de több iparágban, köztük a fémiparban is kötelezővé válik. Ezzel párhuzamosan az Energiaügyi Minisztérium előmozdította a nemzeti energiahatékonysági stratégiát, és kezdeményezéseket indított az elektromos mobilitással és az úgynevezett *nehezen abszolválható* iparágak szén-dioxid-mentesítésével kapcsolatban. A programszerű elkötelezettség ellenére azonban hiányzik az igazságos átmenetre vonatkozó konkrét jogszabály, amely képes lenne garantálni a munkavállalók rendszerszintű bevonását az ökológiai és ipari átalakulási folyamatokba.

Az egyre inkább fenntarthatóság-irányú iparpolitika részeként Törökország ösztönző mechanizmusokat indított olyan kulcsfontosságú ágazatokban, mint az autóipar, az elektronika és a kohászat. A kormányzati stratégia különösen az elektromos járművek és akkumulátorok gyártását támogatja olyan programokkal, mint a HIT-30, amelyek adókedvezményeket, beruházási támogatást és regionális ipari klaszterek kialakítását biztosítják. Az olyan emblemikus projektek, mint a TOGG

- az ország első elektromos autógyártója - jelképezik az ország azon törekvését, hogy technológiai és ipari központként pozícionálja magát a fenntartható mobilitás területén, és határozottan törekszik az integrációra az európai piacokba.

Ezzel párhuzamosan számos mérnöki vállalat, különösen az exportorientált vagy multinacionális csoportok részét képező vállalatok, kezdik integrálni a fenntartható termelési gyakorlatokat üzleti modelljükbe. Az ESG-kritériumok elfogadása és az európai szabványokhoz való igazodás azonban még mindig korlátozott, különösen a kis- és középvállalkozások körében.

A török szakszervezetek közül a Türk Metal Sendikası - a fémipari ágazat fő szervezete - elkezdte kidolgozni saját, a fenntarthatósággal kapcsolatos stratégiai programját. Az ökológiai átmenetnek a munkaszervezésre, a foglalkoztatásra és a jogvédelemre gyakorolt hatásának tudatosítása arra készítette a szakszervezetet, hogy több területen lépjen: a szakszervezeti küldöttek képzésétől kezdve a zöld ipar, a digitalizáció és a környezetvédelmi szabályozás témakörében, a munkahelyi környezetbiztonságért folytatott kampányok támogatásán át a vállalatok és intézmények képviselőivel folytatott párbeszéd kezdeményezéséig, a vállalatok nagyobb társadalmi felelősségvállalása érdekében.

E fejlemények ellenére a társadalmi párbeszéd feltételei Törökországban továbbra is törékenyek. A szakszervezetek

olyan jogi és politikai környezetben működnek, amelyben a szakszervezeti szabadság korlátozott, a hatékony kollektív tárgyalások szintje alacsony, és az ország ipari átalakulását befolyásoló döntéshozatalban még mindig korlátozott a részvétel.

Nemzeteken átívelően a török képviselők jelenléte az európai üzemi tanácsokban még mindig korlátozott, de egyre növekszik, különösen a jelentős törökországi termelési bázissal rendelkező multinacionális vállalatoknál. Bár a fenntarthatósággal kapcsolatos döntéshozatalban tényleges részvételük még mindig korlátozott, az érdeklődés egyre nő, köszönhetően az olyan európai projektekben való részvételnek is, mint a MEET. A török küldötteknek az EÜT-ök értékes lehetőséget teremtenek, hogy hozzáférjenek az európai szinten elfogadott ESG-gyakorlatokhoz, megerősítsék konzultációs és részvételi készségeiket, és fejlettebb megközelítéseket vigyenek át a nemzeti környezetbe, hozzájárulva ezzel a belső társadalmi párbeszéd fejlődéséhez.

Törökországnak azonban sokrétű kihívásokkal kell szembenéznie ezen az úton. Először is, hiányzik a olyan világos jogi keret, amely elismeri a munkavállalók részvételi jogát a környezetirányításban. Ezt súlyosbítja az ESG-kultúra gyenge átvétele a vállalatoknál, különösen a kkv-knál, valamint a munkavállalók hatékony képviselőjének strukturális nehézségei a heterogén és gyorsan változó ipari rendszerben.

Ezen akadályok ellenére vannak pozitív jelei a változásnak. A török vállalatok növekvő nemzetközivé válása, valamint az EU szabályozási nyomása - különösen a CBAM és az ESG jelentési kötelezettségek - ösztönözheti a rendszer fejlődését. Sőt, az erősödő transznacionális szakszervezeti hálózatok és az új szakszervezeti nemzedék növekvő érdeklődése a környezeti és szociális kérdések iránt konkrét lehetőséget kínál a részvételiségi átalakuláshoz.

Ebben az összefüggésben a kapacitásépítés és az európai együttműködési kezdeményezések, mint például a MEET projekt, kulcsfontosságúak az ökológiai átmenet olyan, befogadóbb modelljének kialakulásához, amelyben a török munkavállalók is aktívan hozzájárulhatnak az ipar átalakításához és a fenntarthatóbb és igazságosabb gazdaság felépítéséhez.

Ország	CAE részvételisé g	Társadalmi párbeszéd	Környezetvéd elmi szakszervezeti kezdeményez ések
Olaszors zág	Szilárd	Szerves	Zöld Könyv, ESG képzés, Zöld Napok
Spanyol ország	Bővülő	Intézményesi tett	Transición Justa, megosztott platformok
Magyar ország	Gyenge	Töredezett	Alapképzés, EU projektek
Törökors zág	Korlátozott	Törékeny	Eszközők kialakulóban, első ESG megközelítés

1. táblázat - A munkavállalói képviselők bevonása az ökológiai áttérésbe

3. Összehasonlító elemzés

3.1 Közeledések, eltérések és közös pályák

A fenntartható és körforgásos gazdaságra való áttérés olyan strukturális és átfogó kihívás, amely valamennyi európai ipari rendszert érinti, és a termelési, munkaügyi és irányítási modellek mélyreható átalakítását igényli. Bár különböző formákban, de a zöld átmenet az adott gazdasági, intézményi és szakszervezeti berendezkedés függvényében, a négy elemzett nemzeti kontextusban - Olaszországban, Spanyolországban, Magyarországon és Törökországban - egy sor visszatérő dinamikát mutat, amelyek a fémfeldolgozó ágazatot ebben a történelmi szakaszban átszövő lehetőségek és feszültségek részletezett és jelentős ábrázolását adják.

Minden vizsgált esetben egyre inkább tudatosul, hogy a termelési folyamatokat sürgősen át kell alakítani a fenntarthatósági kritériumok szerint, és ezt a fejlődést egymás felé közeledő tényezők ösztönzik. Az európai szabályozások - köztük a Green Deal, a szén-dioxid-kibocsátáskorlátozási kiigazítási mechanizmus (CBAM), a fenntarthatósági jelentésről szóló irányelv (CSRD) és az ETS - egyre nagyobb nyomást gyakorolnak a vállalatokra és az intézményekre. Ehhez jönnek még a technológiai innovációk, például az elektromos mobilitás, a fejlett digitalizáció és a zöld hidrogén bevezetése, amelyek újradefiniálják az értékláncokat és az energiaigényes

iparágakban a készségek iránti keresletet. Végül, de nem utolsósorban, a környezeti igazságossággal, az átláthatósággal és a vállalati társadalmi felelősségvállalással kapcsolatos új társadalmi igények is megjelentek, amelyek igazságosabb és befogadóbb termelési modelleket követelnek meg.

A nemzeti referencia-környezetek sokfélesége ellenére néhány olyan közös vonulat rajzolódik ki, amelyek alapvető közeledésről tanúskodnak. Mind a négy ország fokozatosan integrálja a fenntarthatóságot a nemzeti és ágazati ipari tervekbe, bár különböző mértékben és sebességgel. Az igazságos átmenet gondolata - amelyet a gazdasági versenyképesség és a társadalmi kohézió közötti egyensúlyként értelmeznek - egyre inkább jelen lévő közvetítő pontként jelenik meg az intézmények, a vállalatok és a társadalmi partnerek közötti vitában. Emellett közös az igény, hogy új készségek fejlesztésébe fektessünk be, mind az átalakulási folyamatokban közvetlenül részt vevő munkavállalók, mind pedig a szakszervezeti képviselők számára, akiknek a munkahelyi átmenetről kell tárgyalniuk és felügyelniük kell azt.

Az ökológiai átállás tehát nem csupán környezetvédelmi vagy technológiai kérdés, hanem egyre inkább politikai és társadalmi terep, ahol az európai és partnerországok ipari munkájának jövője a tét. A felmerült adatok azt sugallják, hogy az előrehaladás szintjei közötti jelentős különbségek ellenére is van közös alap, amelyre közös utakat lehet építeni, erősíteni kell a transznacionális szakszervezeti

együttműködést, és elő kell mozdítani a fenntarthatóságot, az innovációt és a jogokat összekötő, részvételi alapú irányítási modelleket.

3.2 Szervezeti eltérések: intézmények, részvételiség és irányítás

Az országok közötti összehasonlítás jelentős intézményi, szakszervezeti és jogi eltéréseket mutat, amelyek befolyásolják az ökológiai átmenet részvételi alapú és befogadó kezelésének képességét:

Terjedelem	Olaszország	Spanyolország	Magyarország	Törökország
Szabályozási keret	Érett és többszintű, a nemzeti reformprogramba és az alkotmányos reformba erőteljesen beépült	Fejlett, az éghajlatváltozásra és a körforgásos gazdaságra vonatkozó külön jogszabályokkal	Építés alatt, a beruházások vonzására és a stratégiai tervekre összpontosítva	Szelektív igazodás az EU-hoz; Green Deal 2021 cselekvési terv
Társadalmi párbeszéd	Szervezett, elismert szakszervezeti szerepvállalással ágazati és vállalati szinten	Intézményesített, a szakszervezetek aktívan részt vesznek a jogalkotási és területi folyamatokban	Gyenge, a munkavállalókat kevésbé vonják be a döntéshozatali folyamatokba	Törékeny, politikai és jogi korlátozásokkal akadályozott

Szakszervezeti kapacitás	Magas fokú proaktivitás (pl. FIM Zöld Könyv), fejlett szerződési eszközök	Erős tervezés (pl. CCOO Industria, Transición Justa)	Növekvő tudatosság, de korlátozott eszközök	Újabban tevékeny a környezetvédelmi kérdésekben, de még mindig mellékes
Részvételi ség az európai üzemi tanácsokban	Tevékeny és megalapozott	Növekvő, szervezett tematikus hozzájárulásokkal	Még mindig korlátozott, de aktív jelenlét az uniós projektekben	Marginális, de a transznacionális hálózatokban keresztül terjeszkedik

Ezek a strukturális különbségek befolyásolják a tisztességes átmenetről szóló tárgyalások valós lehetőségét, különösen a munkaerő legsebezhetőbb szegmenseiben (alacsonyan képzett munkavállalók, perifériális ágazatok, nehéz helyzetben lévő vállalatok).

3.3 A munkavállalói képviselők: változó szerepkör

Az összes elemzett kontextusban a munkavállalók képviselőinek szerepében mélyreható átalakulásnak lehetünk tanúi, akiknek szembe kell nézniük az ökológiai és digitális átmenet által támasztott példátlan kihívásokkal. A termelési modellek fenntartható irányba történő

átalakítása a szakszervezeti profil fejlődését vonja maga után, ami új készségeket, eszközöket és beavatkozási módszereket igényel. Mindenekelőtt az az általános igény merült fel, hogy a szakszervezeti küldöttek technikai ismeretei naprakésszé váljanak olyan összetett témákban, mint a kibocsátáscsökkentés, az energiahatékonyság, a fenntarthatósági jelentéstétel és a zöld finanszírozás. Ezek a szakszervezeti fellépéstől hagyományosan független területek a kollektív tárgyalások és a vállalatirányítási folyamatok középpontjába kerülnek.

Ugyanakkor egyre nagyobb igény mutatkozik a vállalatok által elfogadott környezetvédelmi politikák autonóm és tudatos nyomon követését és értékelését szolgáló operatív eszközök iránt, hogy kezdeményező szerepet játszhassanak a döntéshozatali folyamatokban. Ebben az összefüggésben a környezetvédelmi záradékoknak a kollektív szerződésekbe illesztése iránti érdeklődés - amennyiben a szabályozási keret ezt lehetővé teszi - fontos jele annak, hogy a szakszervezeti fellépés megközelítése konstruktív és előrelátó.

Az igazi kihívás ma az, hogy ezt az új szerepet beépítsük, leküzdve azt a defenzív megközelítést, amely gyakran jellemezte a szakszervezetek reakcióját a technológiai és környezeti változásokra. Ehelyett olyan részvételi képviselői modellt kell megerősíteni, amely már a kezdeti szakaszoktól kezdve képes hozzájárulni az ipari átalakulás pályáinak meghatározásához, és nem csak a későbbi hatások kezeléséhez. Ez magában foglalja a munkavállalói

képviselők környezetvédelmi előjogainak hivatalos elismerését, valamint annak megerősítését, hogy legitim tárgyalópartnerként léphessenek fel a fenntarthatóság irányításában.

3.4 Meglévő eszközök és szabályozási hiányosságok

A négy ország összehasonlítása azt mutatja, hogy jelentős aszimmetria van a szabályozási és szerződéses eszközök rendelkezésre állása között az ökológiai átmenet részvételi alapú kezelésében. Olaszországban és Spanyolországban a kedvező szabályozási környezetnek, a társadalmi párbeszéd nagyobb mértékű intézményesülésének és a fejlett szakszervezeti hatásköröknek köszönhetően már jól megalapozott tapasztalatokkal rendelkeznek a "zöld" tárgyalások terén. Az ESG-folyamatokban való részvétel gyakorlata, a környezeti mutatók közös meghatározása és a vállalati fenntarthatósági protokollok bevezetése konkrét példák az integrált és érett megközelítésre.

Ezzel szemben Magyarországon és Törökországban a társadalmi párbeszéd gyenge szervezettsége és a megfelelő szabályozási keret hiánya erősen korlátozza a hasonló eszközök alkalmazhatóságát. Ezekben a kontextusokban a munkavállalók képviselőinek kevés lehetőségük van a beavatkozásra, és a környezeti szempontok kollektív tárgyalásokba való bevonása epizodikus marad, és erősen függ a vállalati környezettől.

Átfogó, minden országra jellemző korlátot jelent, hogy európai szinten nincs olyan egységes jogszabály, amely kifejezetten elismeri a munkavállalói képviselők strukturált szerepét a környezetvédelmi kérdésekben. Bár az európai üzemi tanácsok a transznacionális részvétel potenciális lehetőségét jelentik, gyakran csupán tájékoztató szerepet töltenek be, és ritkán vesznek részt érdemben a fenntarthatósági döntéshozatali folyamatokban.

Ehhez járul még egy további kritikus elem: a kifejezetten a munkavállalók és a szakszervezeti küldöttek környezetvédelmi képzését támogató állami politikák hiánya. A fenntarthatósági kérdésekkel kapcsolatos szakmai képesítés integrált stratégiájának hiányában fennáll a veszélye az egyenlőtlen átmenetnek, amely éppen azokat az alanyokat zárja ki, akik döntően hozzájárulhatnak a méltányos és befogadó irányításhoz.

4. Ajánlások és működési javaslatok: a részvételiségen alapuló és igazságos átmenet felé

A MEET-projekt tapasztalatai, amelyeket képzések, nemzeti workshopok és transznacionális összehasonlítások során szereztünk, egyértelműen rávilágítottak egy alapelvre: a körforgásos és alacsony kibocsátású gazdaságra való áttérés nem hagyhatja figyelmen kívül a munkavállalói képviselők szervezett és tudatos bevonását. Olyan környezetben, amelyet az éghajlatváltozás és az ipari rendszerek mélyreható átalakulása jellemez, a szakszervezetek szerepének a túlnyomórészt reaktívból proaktívra kell válnia, amely a változás folyamatainak közös irányítását célozza.

Az alábbi ajánlások két egymást kiegészítő szinten épülnek fel: egyrészt azonnal alkalmazható operatív eszközök, másrészt európai szintű szakpolitikai javaslatok. Mindkét szint a projekt során kialakult gyakorlatokon és megfontolásokon alapul, és egy stratégiai cél felé mutat: az európai üzemi tanácsok szerepének megerősítése, mint az igazságos ökológiai átmenet kulcsszereplői.

4.1 A 10 zöld szabály: működési útmutató a szakszervezeti fellépéshez

A MEET-projekt egyik legkonkrétabb eredménye a *10 zöld szabály* meghatározása, amely egy sor olyan irányadó

elv és gyakorlati intézkedés, amelyet az EÜT munkavállalói képviselőinek állítottak össze, transznacionális tárgyalásokra. A *Zöld Szabályok* ésszerűsített és hatékony eszköz a környezeti, éghajlati és társadalmi fenntarthatóságnak a szakszervezeti fellépés mindennapi feladatiba való beillesztéséhez.

A tíz szabály három alapvető elvre épül: - Megismerés és nyomonkövetés, azaz az ESG-adatokhoz való hozzáférés biztosítása, a környezeti hatások értékelése és az üzleti kockázatok feltérképezése; - Részvételiség és tárgyalás, a környezetvédelmi kérdések beépítésének előmozdítása az európai üzemi tanácsok szabályozásába, javaslatok megfogalmazása a szerződéses záradékokra és a korai konzultációs mechanizmusok aktiválása; - Képzés és

Terjedelem	Javasolt cselekvés
Tudás	Hozzáférés az ESG adatokhoz, a hatások elemzése
Részvételiség	Korai egyeztetés a környezetvédelmi tervekről
Képzés	Fenntarthatósági tanfolyamok, közös digitális eszközök
Javaslatok	Környezetvédelmi záradékok a szerződésekben, uniós projektek

átalakítás - folyamatos képzéssel, közös digitális eszközök

létrehozásával és a különböző országokban és ágazatokban működő európai üzemi tanácsok közötti bevált gyakorlatok cseréjével.

A *zöld szabályokat* úgy tervezték, hogy hivatalosan is elfogadják az európai üzemi tanácsok belső szabályzatában, így azok működésének szerves részévé válnak. Erősségük az egyszerűségükben, alkalmazkodóképességükben és megismételhetőségükben rejlik, így akár nagyon különböző ipari és kulturális környezetben is alkalmazhatók.

	Zöld szabály	Rövid Leírás
1	A fenntarthatóság beépítése az eüt-megállapodásokba	Az ESG-kérdések formális felvétele a tájékoztatás és az egyeztetés tárgyai közé az EÜT-ökre vonatkozó szabályozásokban és megállapodásokban.
2	Megosztott ESG adatbázis létrehozása	Belső adatbázis létrehozása szabályzatokkal, jelentésekkel, megállapodásokkal és bevált gyakorlatokkal a folytonosság és a szakértelem biztosítására.

3	ESG képzési programok kezdeményezése a küldötteknek	Rendszeres képzéseket kínál a körforgásos gazdaságról, az egészségügyről, a környezetvédelmi irányításról és az igazságos átmenetről.
4	Közös ESG-mutatók meghatározása	A környezeti, társadalmi és irányítási mutatók azonosítása és használata a vállalati stratégiák elemzéséhez.
5	A vállalati ESG-teljesítmény nyomon követése	Rendszerek létrehozása az ESG kötelezettségvállalások folyamatos értékelésére auditok, kérdőívek és a vállalati jelentések elemzése révén.
6	Operatív eszközök biztosítása az eütküldötteknek	Összefoglaló kivonatokat, megállapodásmintákat és könnyített olvasási eszközök készítése a szakszervezeti fellépéshez.
7	A fenntartható vállalati jólét előmozdítása	Zöld intézkedések beépítése a vállalati jóléti rendszerekbe (fenntartható mobilitás, környezetvédelmi képzés, rugalmasság).

8	Részvétel európai fenntarthatósági projektekben	Nemzeteken átívelő együttműködések élénkítése a tárgyalási kapacitások megerősítése és a bevált gyakorlatok cseréje érdekében az EÜT-ök között.
9	A munkavállalók megfelelő átmenetének támogatása	Annak biztosítása, hogy a vállalati tervekben van képzés, átképzés és a társadalom védelme az átállási folyamatok idején.
10	Területek és helyi érdekelt felek bevonása	Az EÜT-ök, a vállalkozások és a helyi közösségek közötti párbeszéd előmozdítása a közös fenntartható átmenet érdekében.

4.2 Zöld laboratóriumok: a fenntarthatóság állandó tere az európai üzemi tanácsokban

A *zöld szabályok* mellett a MEET projekt *zöld laboratóriumok* létrehozását javasolja: az EÜT-ökön belüli állandó bizottságokat, amelyek teljes egészében a fenntarthatósággal, az igazságos átmenettel és a körforgásos gazdasággal foglalkoznak. Ezek vegyes és tematikus funkcionális egységek, amelyek az eüt tagjaiból, szakértőkből, a vállalatok képviselőiből és adott esetben

külső érdekeltekből, például állami szervekből vagy kutatóközpontokból állnak.

A *zöld laborokat* jól körülhatárolt feladatokat ellátó kidolgozási és összehasonlítási térként alakítják ki: a vállalati ESG-mutatók elemzése, az átmenet társadalmi hatásának értékelése a foglalkoztatásra, az egészségügyre és a mobilitásra, a vállalati vezetésnek és az európai kormányzati szerveknek címzett ajánlások megfogalmazása. Ezen túlmenően az EÜT-ök és a területek közötti együttműködés központjaiként is működhetnek, megkönnyítve a tudásmegosztást és a közös kezdeményezések koordinálását.

A jövőre nézve a *zöld laboratóriumok* a társadalmi innováció valódi laboratóriumaivá válhatnak, amelyek képesek olyan eszközökkel kísérletezni, mint a környezeti kompenzáció, a részvételi költségvetés-tervezés vagy az üzleti tervek közös értékelése. Ahhoz azonban, hogy a *zöld laboratóriumok* teljes mértékben hatékonyak legyenek, három alapvető feltételnek kell teljesülnie: - hivatalos elismerés az európai üzemi tanácsok szabályozásán belül; - autonóm erőforrások, amelyek a tanácsadásra, képzésre és elemzési eszközökre irányulnak; - a szabványosított ESG-adatokhoz való hozzáférés (pl. EU taxonómia, CSRD) és a vállalati fenntarthatósági vezetőkkel való közvetlen párbeszéd lehetősége.

5. Következtetések

A MEET projekt eredményei világosan mutatják, hogy az ökológiai átállás nem valósítható meg teljesen a munkavállalói képviselők szervezett és tudatos bevonása nélkül. A workshopok, képzési tevékenységek és a nemzeti tapasztalatok összehasonlításából szerzett tapasztalatok megmutatták, hogy az európai üzemi tanácsoknak központi szerepe van a fenntarthatóság részvételi és többszintű irányításának előmozdításában. Ebből a szempontból az olyan eszközök, mint a 10 zöld szabály és a zöld laboratóriumok javaslata nem csupán a projekt eredményei, hanem a környezetvédelmi kérdésekben megújított szakszervezeti paradigma alapvető elemei.

A 10 zöld szabály operatív módon mutatja az irányt az ESG-kérdéseknek a mindennapi szakszervezeti tevékenységbe és az eü-szabályokba való beillesztéséhez. Ugyanakkor a zöld laboratóriumokat a párbeszéd, az elemzés és a javaslatok állandó helyszíneként javasolják, ahol a munkavállalói képviselők folyamatosan hozzájárulhatnak a vállalati átállási stratégiák meghatározásához. Ahhoz azonban, hogy ez a lépésváltás eredményes legyen, az európai jogi keretet meg kell erősíteni, kezdve a 2009/38/EK irányelv felülvizsgálatával, amelynek kifejezetten tartalmaznia kell az ESG-kérdések konzultációs kötelezettségét és a tematikus testületek létrehozhatóságát az európai üzemi tanácsokon belül. Ezzel párhuzamosan stratégiai fontosságú a

transznacionális képzési programokba befektetni, ami erősíti a küldöttek tárgyalási, környezetvédelmi és digitális készségeit, és előmozdítja a fenntarthatóság közös kultúráját.

A MEET-projekt végül is egy mély meggyőződésre világított rá: a zöld átmenetet, ha igazságosnak akarjuk, a munkavállalókkal együtt kell felépíteni. Csak tevékeny és szerves jelenlétük elismerésével lehet a szén-dioxid-mentesítési és innovációs folyamatokat a demokratikus növekedés és a társadalmi kohézió lehetőségeivé alakítani. A projekt keretében kipróbált intézkedések európai szinten megismételhető modellek, amelyek képesek ötvözni az ipari versenyképességet, a környezetvédelmet és a társadalmi befogadást. Ebben az értelemben a MEET nem egy sor ajánlással zárul, hanem azzal, hogy tényleges távlatokat nyit a szakszervezetek részvételének megerősítésére az európai ipari átalakulás középpontjában.

